

Abstrakt

Práce se zabývá vztahy mezi pravěkými zemědělskými kulturami a vybranými faktory přírodního prostředí v Čechách. Největší pozornost je věnována klimatu, jehož charakter a změny ovlivňují všechny další prvky ekosystému včetně lidské společnosti. Dále jsou zkoumány vztahy k nadm. výšce, půdám, teplotám a srážkám, způsoby pravěkého zemědělství, vývoj porostu, míra odlesňování. Mapy prostorového rozšíření pravěkých kultur a předpokládaná hustota osídlení tvoří podklady pro odhad intenzity lidského vlivu na prostředí. Všechny sledované parametry (včetně klimatu) jsou regionálně omezené a i závěry z nich vyvozené mají pouze regionální platnost. Na základě rozvoje orného zemědělství a vztahu archeologických období k půdním a klimatickým podmínkám jsou stanoveny čtyři etapy pravěkého vývoje: neolit, eneolit – starší fáze starší doby bronzové, mladší fáze starší doby bronzové – latén, doba římská – doba stěhování národů. Tyto etapy jsou konfrontovány s klimatickou historií modelovanou podle archeoklimatického modelu MCM. Zdá se, že závislost společnosti na klimatu a dalších sledovaných prvcích přírodního prostředí je silnější ve starší části pravěku, ale nejpozději během starší doby bronzové se uvolňuje. Po celé pravěké období se zdá být vztah prostředí – společnost uniformní, to znamená, že je vždy dávana přednost optimálním podmínkám. Výjimku tvoří chamská kultura a období mladého a pozdního halštatu a časného laténu, které jeví sklony kolonizovat území s horšími zemědělskými podmínkami za současného zmenšení populační hustoty v úrodných oblastech. Je však nutné konstatovat, že všeobecný současný stav poznání minulého klimatického vývoje a poznání pravěkých zemědělských společností jsou natolik nedostatečné, že nedovolují k tématu práce vytvořit relevantní závěry.

Abstract

The work deals with relations between prehistoric agricultural societies and selected factors of the environment in Bohemia. It is focused mostly on the climate, which character and changes affect all other components of the ecosystem including the human society. Furthermore are analysed relations to the elevation, soils, temperatures and precipitations, prehistoric agro systems, the development of vegetation cover and the rate of deforestation. The maps of spatial extension of prehistoric cultures and supposed settlement density create a base for estimation of intensity of the human impact on the vegetation. All observed environmental parameters (including climate) are regionally limited and the conclusions have a regional validity as well. Based on the development of arable farming and the relation of archaeological periods to soil and climate conditions, four stages of prehistoric development are established: Neolithic, Eneolithic - earlier phase of the Early Bronze Age, later phase of the Early Bronze Age - La Tene period, the Roman period - Migration period. These stages are confronted with the climate history shaped by the MCM archaeoclimate model. It seems that the reliance of the society on the climate and other environmental factors are more significant in the older part of prehistory and loses its importance during the Early Bronze Age at the latest. The equation environment - society seems uniform for the whole agricultural prehistory, which means that the optimal environmental conditions are always preferred. There are only the Cham culture and the HD which are exceptional. They tend to colonise marginal agricultural lands together with (apparent?) decreasing of the population density in fertile arable areas. However, it has to be admitted that the general level of knowledge of the past climate and prehistoric agricultural societies are rather insufficient, therefore do not allow to create a relevant conclusion of the topic of this work.

Klíčová slova

paleoklima, pravěké zemědělství, přírodní podmínky, les, vegetace, osídlení, interakce člověk – přírodní prostředí, holocén

Key words

environment, palaeoclimate, prehistoric agriculture, forest, vegetation, settlement history, human-environment interaction, Holocene